

РОЗДІЛ 6. ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.40>
УДК 349.6

ДЕРЖАВНИЙ ТА ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ТА НАГЛЯД ПІД ЧАС ПОЛЮВАННЯ

Лучко І.В.,

*аспірант кафедри аграрного, земельного та екологічного права імені академіка В.З. Янчука,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
e-mail: luchko_iryua@ukr.net*

Лучко І.В. Державний та громадський контроль та нагляд під час полювання.

У статті досліджується стан законодавчого закріплення понять «мисливство» та «полювання», питання про їх співвідношення. Здійснено дослідження наукових підходів щодо визначення даних правових категорій. Поручено питання законодавчого закріплення системи суб'єктів, що здійснюють державний контроль у сфері мисливства і полювання, особливості розмежування їхніх повноважень, основні проблеми системи та можливі шляхи їх вирішення.

Дана проблематика висвітлювалась у працях таких науковців, як М.П. Волик., В. В. Овдієнко, П. В. Тихий, О.О. Томин та ін. На підставі проведеного дослідження у статті вказується, що питання теоретичного і практичного характеру, пов'язані зі здійсненням державного та громадського контролю та нагляду під час полювання, не були об'єктом спеціального вивчення українських вчених, дане дослідження є необхідним і актуальним.

Також у статті проаналізовано окремі положення Закону України «Про мисливське господарство та полювання», зроблено критичний аналіз зазначеного наукового матеріалу. За результатами дослідження у статті сформульовані відповідні висновки та вироблений власний науковий підхід до визначення понять «мисливство» та «полювання».

В результаті дослідження законодавства, аналізу наукових праць, дійшли висновку, що поняття „мисливство” і „полювання” відрізняються. Сформовані певні пропозиції щодо вдосконалення діяльності суб'єктів, що здійснюють державний контроль в галузі мисливського господарства та полювання. Про необхідність узгодити компетенцію органів, які здійснюють управління в цій сфері, та виключити тотожні повноваження; наділити контролюючими повноваженнями у сфері мисливського господарства одного із суб'єктів державного регулювання в цій галузі та усунути дублюючі повноваження інших органів. Аналіз положень законодавства дає змогу визначити, що громадські інспектори беруть участь у здійсненні контролю у сфері мисливства, виконуючи частину функцій, покладених на органи державної влади.

Ключові слова: мисливство, полювання, контроль у галузі мисливства і полювання, державний, громадський контроль.

Luchko I., State and public control and supervision during hunting.

The article examines the state of legislative consolidation of the concepts of «hunting» and «hunting», the question of their relationship. The research of scientific approaches on definition of the given legal categories is carried out. The issues of legislative consolidation of the system of subjects exercising state control in the

field of hunting and hunting, peculiarities of delimitation of their powers, main problems of the system and possible ways of their solution are raised.

This issue was covered in the works of such scientists as M.P. Volyk., V.V. Ovdienko, P.V. Tykhy, O.O. Tomin and others. Based on the study, the article states that issues of theoretical and practical nature related to state and public control and supervision during hunting have not been the subject of special study by Ukrainian scientists, this study is necessary and relevant.

The article also analyzes some provisions of the Law of Ukraine “On Hunting and Hunting”, made a critical analysis of this scientific material. Based on the results of the research, the article formulates the relevant conclusions and develops its own scientific approach to the definition of “hunting” and “hunting”.

As a result of research of legislation, analysis of scientific works, it was concluded that the concepts of “hunting” and “hunting” are different. Certain proposals have been made to improve the activities of entities that exercise state control in the field of hunting and hunting. On the need to harmonize the competence of the bodies that carry out management in this area, and to exclude identical powers; to give supervisory powers in the field of hunting to one of the subjects of state regulation in this field and to eliminate duplicating powers of other bodies. Analysis of the provisions of the legislation makes it possible to determine that public inspectors participate in the implementation of control in the field of hunting, performing some of the functions entrusted to public authorities.

Key words: hunting, hunting, control in the field of hunting and hunting, state, public control.

Актуальність. Питання, які стосуються мисливства, його правової природи, сутності та юридичних ознак. Відсутність єдності розуміння поняття полювання вказує на недосконалість правового регулювання його здійснення та свідчить про актуальність досліджень на цю тему.

Мета статті є дослідження законодавчого регулювання і позицій науковців щодо змісту поняття «мисливство» та «полювання». Узагальнення системи суб'єктів, що здійснюють контроль та нагляд під час полювання. За результатами дослідження у статті сформульовані відповідні висновки.

Вклад основного матеріалу. Законодавче визначення понять «мисливство» та «полювання», закріплене в Законі України «Про мисливське господарство та полювання» (далі – Закон) [1]. Відповідно до ст. 1 мисливство - вид спеціального використання тваринного світу шляхом добування мисливських тварин, що перебувають у стані природної волі або утримуються в напіввільних умовах у межах мисливських угідь; полювання - дії людини, спрямовані на вистежування, переслідування з метою добування і саме добування (відстріл, відлов) мисливських тварин, що перебувають у стані природної волі або утримуються в напіввільних умовах. Закон закріплює в собі два поняття «мисливство» і «полювання» та визначає їх як різні за змістом.

На думку П. В. Тихого, необхідність вживання терміна «полювання» обумовлена лише мовними чинниками, а саме відсутністю власної дієслівної форми слова «мисливство». У зв'язку з цим автор розглядає ці терміни як синоніми й робить висновок про недоцільність надання окремого юридичного значення терміна «полювання», який вживається лише як дієслівникова форма слова «мисливство» (у випадках коли треба вказати на «здійснення мисливства», наприклад, «право на здійснення мисливства» – «право на полювання»; «правила і терміни здійснення мисливства» – «правила і терміни полювання» і т. ін.) [2, с. 12].

В. В. Овдієнко на підставі аналізу проблеми співвідношення термінів «мисливство» і «полювання» робить висновок про неможливість розглядати полювання як самостійний вид спеціального використання тваринного світу. Визначення поняття «мисливство» через осмислення його співвідношення з поняттям «полювання» є хибним і має наслідком з одного боку – звуження його змісту, а з іншого – використання для його характеристики ознак, що не сприяють розкриттю його юридичного значення [3, с. 7].

М. П. Волик вважає, що змістовний аналіз, основні елементи й правові категорії чинного законодавства виділяють відмінні ознаки мисливства і полювання, а саме [4]:

Мисливство: - це галузь народного господарства, в якій виробничим матеріалом служать об'єкти тваринного світу; - організаційно-господарською основою мисливства виступає мисливське господарство; - об'єктами мисливської діяльності служать не тільки дикі тварини, але й продукти їх життєдіяльності; - основою мисливської діяльності виступає угода, в якій передбачаються всі сторони і умови виробничої діяльності; - головний елемент виробничої діяльності – промислове добування об'єктів тваринного світу; - основний засіб промислового добування – відлов (капкан, пастка, тене-

та); - у мисливській діяльності може використовуватися аматорське, спортивне полювання; - головна мета мисливства - господарські (суспільні) інтереси. Полювання: - полювання - це один з видів спеціального використання тваринного світу; - об'єктами полювання виступають звірі та птахи, що перебувають у стані природної волі; - основою полювання є дозвіл на добування мисливських тварин; - добування диких звірів і птахів при полюванні можливе тільки в межах мисливських угідь; - суб'єктами здійснення полювання можуть бути тільки особи, які мають право на полювання; - головний елемент полювання - пошук, вистежування, переслідування і добування диких звірів і птахів; - основний засіб добування при полюванні - відстріл; - полювання відповідно до законодавства передбачає не тільки дію (відлов, відстріл), але й бездіяльність - кваліфікуючі ознаки; - головна мета полювання - задоволення особистих інтересів (не завжди матеріальних) [4].

Отже, в результаті дослідження законодавства, аналізу наукових праць, можна дійти висновку, що поняття „мисливство” і „полювання” відрізняються один від одного за такими критеріями: а) суб'єктний склад; б) мета і цілі здійснення; в) функціональне призначення; г) підстави здійснення; д) форми здійснення. Тому поняття полювання слід розглядати у нерозривному зв'язку з поняттям мисливства, оскільки перше являє собою спосіб здійснення другого, і окреме їх існування неможливе. Можна дійти висновку, що поняття «полювання» слід розглядати як спосіб здійснення мисливства. Тобто полювання – сукупність дій фізичних осіб, спрямованих на пошук, вистежування, переслідування з метою добування і саме добування (відстріл, відлов) мисливських тварин, що перебувають у стані природної волі.

Відповідно до розділу 5 Закону [1], виділяємо державний та громадський контроль за полюванням та мисливським господарством.

Державний контроль у галузі мисливського господарства та полювання здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства (Державне агентство лісових ресурсів України), центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища (Державна екологічна інспекція України), місцевими державними адміністраціями, іншими державними органами відповідно до законодавства.

Громадський контроль за полюванням здійснюється громадськими інспекторами з охорони довкілля та громадськими мисливськими інспекторами. Громадські мисливські інспектори призначаються Державним агентством лісових ресурсів України або його територіальними органами. Правовий статус громадських інспекторів визначає низка нормативно-правових актів, зокрема, Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля від 27 лютого 2002 року [5], Положення про громадських мисливських інспекторів від 1 березня 2002 року [6] тощо. Однак проблемою є застарілість норм названих підзаконних актів, які не відповідають сучасному стану речей та не узгоджуються з іншими законодавчими актами. Внаслідок цього простежується низька ефективність участі громадських інспекторів в здійсненні контрольної функції в галузі мисливського господарства та полювання, що пов'язано з наявністю низки колізій у чинному законодавстві, яке визначає правовий статус громадських інспекторів.

Права громадських інспекторів при здійсненні контролю у галузі мисливського господарства та полювання: перевіряти документи на право полювання та добування мисливських тварин в інших цілях, зупиняти транспортні (плавучі) засоби та проводити їх огляд та огляд речей, знарядь полювання, добутої продукції та інших предметів; доставляти осіб, які порушують вимоги цього Закону, до органів Національної поліції, органів місцевого самоврядування; проводити фотографування, звукозапис, кіно- та відеозйомку як додаткові заходи для запобігання та розкриття порушень правил полювання та інших вимог, установлених Законом.

Отже, аналіз положень законодавства дає змогу визначити, що громадські інспектори беруть участь у здійсненні контролю у сфері мисливства, виконуючи частину функцій, покладених на органи державної влади.

Оптимальне здійснення мисливського господарства та полювання залежить від ефективності діяльності органів державної влади, які забезпечують адміністративно-правове регулювання. Однією з найбільш важливих функцій адміністративно-правового регулювання є функція контролю. О.О. Тomin розуміє під контролем у галузі мисливства і полювання систематичну, конструктивну діяльність державних органів та посадових осіб, органів місцевого самоврядування та громадських організацій,

яка спрямована на забезпечення відповідності мисливської діяльності та полювання вимогам чинного законодавства України.

Науковець зазначає, що до альтернативних шляхів реформування функції контролю у досліджуваній сфері належать: створення служби охорони державного мисливського фонду для підвищення ефективності боротьби з браконьєрством та забезпечення її необхідними матеріально-технічними засобами (приміщеннями, автотранспортом, засобами зв'язку та комп'ютерною технікою); розширення повноважень працівників лісової охорони, егерської служби, егерів мисливських господарств, громадських організацій мисливців, громадських мисливських інспекторів щодо здійснення контролю за охороною, використанням державного мисливського фонду; збільшення державного фінансування для проведення комплексу екологоконтрольних заходів; поширення положення статті 40 Закону України «Про мисливське господарство та полювання» і на громадських мисливських інспекторів, надавши їм аналогічний правовий та соціальний захист, яким наділені і працівники, що здійснюють державний контроль у галузі мисливського господарства та полювання. Для забезпечення належного і дієвого державного контролю у галузі мисливського господарства і полювання доцільно: 1) розробити і затвердити Інструкцію про стимулювання та матеріально-технічне забезпечення осіб, уповноважених здійснювати контроль у галузі мисливського господарства та полювання; 2) ст. 40 Закону «Про мисливське господарство та полювання» викласти у наступній редакції: «Правовий та соціальний захист працівників, уповноважених здійснювати державний та громадський контроль у галузі мисливського господарства та полювання» і поширити її дію на громадських інспекторів [7].

Висновки і перспективи. Отже, в результаті дослідження законодавства, аналізу наукових праць, можна дійти висновку, що поняття „мисливство” і „полювання” відрізняються один від одного за такими критеріями: а) суб'єктний склад; б) мета і цілі здійснення; в) функціональне призначення; г) підстави здійснення; д) форми здійснення.

Узагальнюючи, можна сформулювати певні пропозиції щодо вдосконалення діяльності суб'єктів, що здійснюють державний контроль в галузі мисливського господарства та полювання. Необхідно узгодити компетенцію органів, які здійснюють управління в цій сфері, та виключити тотожні повноваження; наділити контролюючими повноваженнями у сфері мисливського господарства одного із суб'єктів державного регулювання в цій галузі та усунути дублюючі повноваження інших органів; конкретизувати повноваження громадських інспекторів з охорони довкілля та громадських мисливських інспекторів у Законі України «Про мисливське господарство та полювання»; привести у відповідність до сучасного законодавства Положення, які регулюють діяльність останніх.

Список використаних джерел:

1. Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 07.02.2017 №1832-VIII//База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14#Text> (дата звернення 12.01.2022 р.).
2. Тихий П. В. Еколого-правове регулювання спеціального використання дикої фауни : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» Х.: 2000. 18 с.
3. Овдієнко В. В. Правове регулювання мисливства в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право». Х., 2014. 20 с.
4. Волик М.П. Правове регулювання в Україні (На матеріалах південного регіону України) : дис. канд. юрид. наук : 12.00.06; Одеський держ. ун-т ім. І.І. Мечникова. Одеса, 1997. 171 с.
5. Про затвердження Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 27 лютого 2002 року № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0276-02#Text> (дата звернення 12.01.2022).
6. Про затвердження Положення про громадських мисливських інспекторів. Наказ Державного комітету лісового господарства України від 1 березня 2002 року № 27. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0290-02#Text> (дата звернення 12.01.2022).
7. Томин О.О. Правове регулювання мисливства та полювання в Україні (на матеріалах Карпатського регіону). Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. 12.00.06. Київ. 2009.